

El nou llibre fotogràfic d'Albert Curto homenatja les 'Dones ebrenques' al llarg de cent anys

A l'esquerra, una colla de dones arrossaires amb 'calçotets de junquet'. A la dreta, un grup de joves a la terrassa de la Lira de Roquetes, als anys cinquanta. / CEDIDES

Tortosa Andrea Capilla

"És un llibre homenatge, de justícia, al paper cabdal i fonamental de la dona, especialment en les zones rurals, perquè va ser en estes on calia un afegit, un sobrecoast laboral, que era el treball de camp, més enllà del treball domèstic i familiar i de totes les càrregues que de per si solia portar la dona. I en el cas concret de les dones al Delta tenien una equivalència, quant a l'esforç i la duresa, amb el treball de qualsevol home". Amb esta premissa, l'historiador Albert Curto ha publicat el llibre *Dones Ebrenques* (Col·lecció Catalunya Desapareguda, d'Efadós), un recull fotogràfic que mostra la realitat de les dones d'alguns municipis del territori durant un període de cent anys, entre 1875 i 1975. Es tracta d'un llibre que

també vol reflectir la **"discriminació que han patit les dones en moments determinats i en situacions concretes"**, diu Curto, **"amb la dificultat que hi ha de poder trobar fotografies de tots estos àmbits, perquè el seu paper no sempre està socialment reflectit en imatges"**.

Així, al llarg de les 184 pàgines del llibre, es poden observar fins a 166 fotografies, algunes d'inèdites i d'altres que han aparegut en altres publicacions, dividides en cinc apartats: l'ensenyament, la família, el treball, la dona en societat i el lleure. D'esta manera es mostra, per exemple, la discriminació que patien les dones quant a l'àmbit educatiu, en què només podien accedir al nivell bàsic, ja que no se'ls facilitava l'accés a altres estudis, perquè la seua fita, per la seua condició femenina, era el casament i tenir

fills. També hi apareixen grups de joves aprenent a cosir, mestres -una de les poques professions liberals que exercien, en els cursos infantils de xiquetes, ja que l'educació es diferenciava per gèneres-; i ja en la segona meitat del s. XX, dones fent cursos de coneixement administratiu, una de les sortides professionals més habituals de moltes noies.

Pel que fa a l'àmbit familiar, les dones sempre quedaven en segon terme, pel fet que el protagonisme requeia en els hòmens, com a caps de família. Així, hi ha imatges en què es denota este protagonisme dels hòmens, ben situats, i les dones, en papers més marginals. A més a més, es realça el paper de les dides, aquelles dones que alletaven lactants d'altres dones que no podien donar-los el pit, una situació típica de l'època, com

també el de les llevadores.

Algunes imatges icòniques de l'apartat del treball són les apareadores de les Cases d'Alcanar, una feina bàsica que feien les dones -actualment encara en queden algunes, poques- perquè l'endemà els mariners poguessen anar a pescar; i, especialment, una dels anys cinquanta de diverses dones treballant al Delta, plantant arròs, en què destaca singularment el vestuari que feien servir: uns pantalons que es deien 'calçotets de junquet', **"un fet al qual aquí estàvem acostumats, però que sobtava a qualsevol forà, perquè era inaudit a la resta de la societat que les dones portessen pantalons"**, diu Curto. També n'hi ha diverses d'aiguaderes -dones anant a buscar aigua amb estris de fang-, dones fent la bugada al safareig o al riu, pentinadores, broda-

dores -un aprenentatge indispensable per a les que volien casar-se-, enllatadores, matalasseres, lleteres, peixateres, botigueres i taverneres, entre d'altres.

En una societat plenament masclista, tradicionalment la dona tenia un paper assistencial pel que fa a la gent gran i als malalts. Així, hi apareixen diverses imatges de dones que es dedicaven a l'atenció als malalts i també als pobres, com és el cas de les Germanes de la Consolació o l'Associació Tortosina de la Caritat, que el 1928 va impulsar un menjador per a pobres; però també de postulants de la Creu Roja, que el 1912 van iniciar una campanya per a recaptar fons per als ferits de la guerra al Marroc. Així mateix, es reivindica la poca participació que podien tenir les dones en societat, que, especialment després de la Guerra Civil i l'època franquista, es limitava a les agrupacions religioses.

Per últim, també es posa en relleu la conquesta aconseguida a poc a poc per les dones de gaudir del lleure, **"que no era gaire generalitzat per a cap gènere, però que encara estava més reduït en el cas de les dones"**, apunta Curto: dones participant en obres de teatre, grups instrumentals purament femenins, la moda que va esclatar als anys setanta de les majorettes, la integració de la dona al món de la música a través de les corals, balladores de jota, dones a la fresca jugant a cartes i també dones esportistes, jugant a bàsquet, futbol o genetes, un fet poc habitual de l'època.

Amb tot, *Dones ebrenques* vol homenatjar totes aquelles dones que van protagonitzar, tot i que en segon terme, la transformació social, econòmica i cultural del territori. ■